

Johanna Lasonen
UNESCO-professori
dosentti, erikoistutkija
Koulutuksen tutkimuslaitos
Jyväskylän yliopisto
10.06.2005

eNorssi

UNESCO:n koulutusverkostot kasvatuksen tukena

UNESCO on Yhdistyneitten Kansakuntien eli YK:n kasvat-, tiede- ja kulttuurijärjestö (englanniksi the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). UNESCO:on kuuluu 190 jäsenmaata Suomi mukaan lukien. UNESCO perustettiin 16.11.1945, joten järjestö juhlii tänä vuonna 60-vuotismarkkipäiväänsä. YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus (vuodelta 1949) on pohjana myös Lasten oikeuksien julistukselle. Nuo julistukset korostavat mm. jokaisen ihmisen kunnioittamista, tasa-arvoa, uskonnon ja sanan vapautta sekä oikeudenmukaisuutta. Periaatteiden toteuttamisen soveltaminen lasten hyväksi on meidän aikuisten vastuulla.

UNESCO- eli ASP-kouluja on yhteensä noin 7500 yhteensä 170 maassa ympäri maapalloa. UNESCO-kouluissa pyritään edistämään järjestön tavoitteita rauhankulttuurin ja kansainvälisen yhteistyön edistämiseksi, erilaisten kansojen ja ihmisten keskinäisen ymmärtämisen lisäämiseksi sekä maailman perinnön vaalimiseksi. UNESCO:ssa työskennellään sellaisten olosuhteiden luomiseksi maapallolla, jotta voitaisiin oppia ihmisten ja kansojen välisen vuoropuhelun välityksellä arvostamaan muita kulttuureja ja niiden perintöä. UNESCO toimii myös kestävä kehityksen puolesta köyhyyden vähentämiseksi maapallolla ja koulutuksen järjestämiseksi kaikille.

UNESCO:n koulutusohjelmat pyrkivät parantamaan lasten ja aikuisten olosuhteita siten, että kaikilla olisi mahdollisuus päästä koulutukseen ja oppia lukemaan. Tällä hetkellä 862 miljoonaa maailman kansalaisista ei osaa lukea. Yksi viidestä lapsesta eli 20 prosenttia kehitysmaiden 6-11-vuotiaista (yhteensä 115 miljoonaa lasta) ei käy koulua. Näistä lapsista yli puolet (56%) on tyttöjä. Meidän lapsemme ovat maailman hyväosaisia kansalaisia, sillä heillä on mahdollisuus käydä koulua ja syödä itsensä kylläisiksi. Edustamme hyväosaisuudessamme pientä vähemmistöä koko maapallolla.

Oppilaitosverkostojen lisäksi, joita edustavat UNESCO-koulut ja ammatillisten koulujen UNEVOC-verkostot, UNESCO on perustanut yliopistoihin akateemisia oppituleja eli UNESCO-professoreja. Jyväskylän yliopisto perusti Suomen ensimmäisen UNESCO-professorin vuonna 2000. Maailmassa on yhteensä noin 500 UNESCO-professuria yli 110 maassa.

Normaalikoulussa lapsiamme perehdytetään oman kansamme historiaan ja perinteeseen sekä ohjataan eettiseen vastuuseen globaalilla tasolla. UNESCO kasvatuksen, kulttuurin ja tieteiden järjestönä toimii resurssikeskuksena ja moraalisenä tukena.

UNESCO:n kansainvälisyyskasvatuksesta

Kansainvälisyyskasvatuksen eettisenä perustana on YK:n ihmisoikeuksien julistus, jonka sisällöt koskettavat meitä kaikkia. Ne sisältävät periaatteet ihmisarvosta, tasa-arvosta ja oikeudenmukaisuudesta.

Kansainvälisyyskasvatuksen tavoitteet korostavat kansojen välistä rauhanomaista rinnakkaiseloa, ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja vieraiden kielten opiskelua. Kansainvälisyyskasvatuksen sisältöalueita ovat

- o kulttuurikasvatus ja kulttuurienvälinen ymmärtäminen
- o rauhankasvatus ja turvallisuus
- o demokratiakasvatus, ihmisoikeuskasvatus ja suvaitsevaisuuskasvatus
- o kehityskasvatus
- o ympäristökasvatus
- o mediakasvatus

Kulttuurikasvatukseen viitataan UNESCO:n kansainvälisyyskasvatuksen asiakirjoissa niissä yhteyksissä, kun puhutaan kulttuurin ymmärtämisestä, monikulttuurisuudesta, kulttuurien välisyydestä ja rauhan kulttuurista. Kulttuurien välisen ymmärtämisen keinoiksi mainitaan suvaitsevaisuus ja demokratia. Kulttuurikasvatus on kansainvälisyyskasvatuksen ydintä, johon liittyvät muutkin kansainvälisyyskasvatuksen alueet. Niitä kaikkia voidaan tarkastella kulttuurista käsin. Kulttuurikasvatus sisältää oman kulttuurin peruspiirteiden hahmottamisen, omaan perinteeseen perehtymisen, kulttuurien muuttumisen, muiden kulttuurien ymmärtämisen, erilaiset arvot ja elämäntavat, ihmisen saavutusten ymmärtämisen, ihmiskunnan kulttuuriperinnön säilyttämisen ja tutustumisen myös Euroopan ulkopuolisiin kulttuureihin. Kulttuuri on uskomusten, normien, arvojen tapojen ja tiedon järjestelmä.

Rauhankasvatus on yleiskäsite, jota käytetään kansainvälisyyskasvatuksen rinnalla. 1990-luvulla alettiin käyttää rauhan kulttuurin käsitettä, jonka avulla halutaan korostaa arvoja ja toimintatapoja rauhan edistämiseksi. Rauhankulttuurin rakentamisessa korostuu ihmisen kasvaminen rauhantahtoiseksi. Rauhankasvatuksella on monenlaisia merkityksiä erilaisille ihmisille eri asuinpaikoissa. Rauhankasvatuksen tarkoituksena on edistää ymmärrystä, kunnioitusta ja suvaitsevaisuutta entistä vihollista kohtaan; se siis viittaa muuttuneeseen käsitykseen toisesta osapuolesta. Joillekin rauhankasvatus on tiettyjen taitojen, esimerkiksi henkilöiden välisten konfliktien ratkaisuun tarvittavia taitoja, kehittämistä, kun taas toisille ihmisoikeuksien ja rauhankulttuurin edistämistä tai turvallisuuskasvatusta. Rakenteellisella väkivallalla tarkoitetaan yhteiskunnallisiin rakenteisiin sisältyvää epäoikeudenmukaisuutta ja epätasa-arvoa.

Kehityskasvatuksen tavoitteena on kasvattaa lapsia ja nuoria omaksumaan globalisaation hallinnassa tarvittavat tiedot, taidot, asenteet ja arvot. Tavoitteissa korostetaan myös maailmankansalaiseksi kasvamisen merkitystä, maailman ongelmien kohtaamista ja ratkaisemista sekä solidaarisuutta maailman köyhiä kohtaan. Muita tavoitteita ovat omakohtainen käytännön osallistuminen tulevaisuuden kannalta myönteisen kehityksen edistämiseen, perehtyminen kehitysmaihin sekä niiden ja teollisuusmaiden välisiin suhteisiin ja eriarvoisuuden syihin sekä maailmantalouden rakenteisiin, uuden kansainvälisen talousjärjestelmän edistäminen sekä mm. luopumista tuhlauksesta ja kasvun tavoittelusta, jos ne tapahtuvat köyhien kustannuksella.

Ympäristökasvatukseen liittyvät kestävän kehityksen päämäärät. Lähiympäristön luonnonsuojelu on laajentunut käsittämään koko maapallon luonnon-, kulttuuri-, sosiaaliset ja virtuaaliympäristöt. Ympäristökasvatuksessa korostetaan halua ja kykyä vaikuttaa yhteiskunnallisesti vastuullisen ja kestävän elämäntavan toteutumiseen.

Mediakasvatus liittyy lähes kaikkeen koulutukseen. Media pystyy vaikuttamaan asenteisiimme, arvoihimme ja jopa identiteettiimme. Mediaskasvatuksen tehtävänä on kasvattaa kriittisyyttä. Globalisaatio- eli maapalloistumisprosessi vaikuttaa myös tietoon. Koululla ei ole enää monopoliasemaa tiedon siirtämisessä, koska tiedonlähteet ja pääsy niihin ovat lisääntyneet moninkertaisesti. Tieto- ja viestintätekniikka on viime vuosina muuttanut tiedon, opetuksen ja opiskelun luonnetta.

Kansainvälisyyskasvatuksen välittämät keskeiset arvot ovat elämän kunnioittaminen, toisista välittäminen, suvaitsevaisuus, oikeudenmukaisuus, vapaus, rohkeus, rehellisyys, vastuu ja kriittisyys. Nykyisin kansainvälisyyskasvatuksen sijasta puhutaan mieluummin monikulttuurisuuskasvatuksesta tai kulttuurienvälisestä ymmärtämisestä.

Sanotaan, että on ensin ymmärrettävä itseään jotta ymmärtää muita. Oma identiteetti, ts. käsitys itsestä, voi vahvistua monikulttuurisissa ympäristöissä, sillä kulttuurien kohtaamisessa oma kulttuuri-identiteetti voi joutua uudenlaisen arvioinnin kohteeksi. Kulttuuri-identiteetti opitaan ihmissuhteiden välityksellä kotona, työpaikoilla, koulussa ja harrastuspiireissä niiden tapojen, toimintojen, kielen ja ajatusrakennelmien välityksellä, joihin osallistumme. Toimimme toistemme kulttuurisina peileinä hyväksymällä, välittämällä, hylkäämällä ja torjumalla kokemuksia. Kulttuurijärjestelmästämmme käsin havainnoimme ympäristöämme, teemme valintamme ja rakennamme käsityksemme maailmasta.